

О. В. Прішкіна
д.ю.н., проф.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСАД КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Становлення міжнародно-правових засад конституційного ладу України у контексті розвитку її державності є напрямом, пов'язаним з реформуванням політичної, економічної, духовної систем суспільства, визнанням та гарантуванням прав і свобод людини і громадянина.

З набуттям Україною незалежності, посиленням її ролі як повноправного члена Організації Об'єднаних Націй, вступом її до Ради Європи, активізацією участі в діяльності ряду міжнародних організацій намічено орієнтири щодо подальшого процесу демократизації в країні, визначено так звані стандарти демократії.

Саме у цьому контексті дедалі більшого значення набувають міжнародно-правові аспекти засад конституційного ладу України, а також практичні аспекти його функціонування в контексті світової глобалізації.

Системний аналіз елементів конституційного ладу України дає можливість дійти висновку, що останній має не лише внутрішні аспекти прояву, але й зовнішні, міжнародні. Це наглядно підтверджується положенням ст. 18 Конституції України, яка встановлює, що зовнішньо-політична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Необхідно зазначити, що самостійну зовнішню політику Україна стала проводити з моменту проголошення своєї незалежності, тобто після прийняття Верховною Радою України 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України [1], підтвердженої на всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р., а також прийняття Парламентом України 24 серпня 1991 р. Акту проголошення незалежності України [2].

Особливе значення для визначення самостійної зовнішньої політики України має Розділ X Декларації «Міжнародні відносини».

Першим базовим документом, що містив конкретні напрями зовнішньої політики України, стали Основні напрями зовнішньої політики України, які були затверджені Постановою Верховної Ради України 2 липня 1993 р. [3].

Водночас слід зауважити, що як повноправний суб'єкт міжнародного права, Україна сьогодні офіційно визнана більшістю держав світу, відносини з якими будуються на основі дво- і багатосторонніх договорів, а також у рамках міжнародного співробітництва в універсальних, регіональних, субрегіональних організаціях.

Правовою основою двосторонніх відносин між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС), як безумовним лідером загальноєвропейських інтеграційних процесів, досить довгий час виступала Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (далі – УПС), яка була підписана 16 червня 1994 р. [4], ратифікована Верховною Радою України 10 листопада 1994 р. [5], а набрала чинності з 1 березня 1998 р., після ратифікації всіма країнами ЄС. Основною метою цієї Угоди був інтенсивний розвиток тісного політичного співробітництва України з державами ЄС шляхом підтримання постійного політичного діалогу і сприяння торгівлі та інвестиціям; створення підґрунтя для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, наукового та культурного співробітництва, приведення правової системи України у відповідності до права ЄС. Так, ст. 3 УПС з Україною передбачала можливість розгляду сторонами доповнень до Угоди в залежності від «подальшого просування України по шляху економічних реформ», «з метою створення зони вільної торгівлі між ними», що є початковою стадією інтеграційного процесу [6]. Станом на сьогодні від 21 березня 2014 р. підписано та від 16 вересня 2014 р. ратифіковано Угоду про асоціацію України з Європейським Союзом, яка набрала чинності 1 вересня 2017 р. Метою цієї Угоди є поглиблення співробітництва України та ЄС в економічній, торгівельній, політичній та інших галузях життя, що має призвести до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, створення єдиної спільної зони вільної торгівлі та вирішення багатьох інших важливих завдань [7].

Основні принципи міжнародного права містяться у статуті Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН).

Варто відзначити, що 10 грудня 1948 р. в Парижі ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини, яка вперше в історії людської цивілізації об'єднала, легалізувала та розвинула фундаментальні положення Статуту ООН, який проголосив «віру в основні права людини, у гідність та цінність людської особистості й у рівноправність чоловіків та жінок», рішучість народів «сприяти соціальному прогресу та покращенню умов життя при більшій свободі» [8].

Ст. 9 Конституції України має надзвичайно важливе зовнішньополітичне значення, особливо в умовах активного входження України в міжнародне співтовариство, і тісно пов'язана з нормами Закону України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10 грудня 1991 р. [9], відповідно до яких міжнародні договори, що укладені та ратифіковані Україною, є невід'ємною частиною національного законодавства.

Процес входження України в європейський правовий простір ставить цілий ряд складних проблем як перед теорією, так і практикою застосування відповідних норм міжнародних договорів у національній правовій системі.

Зокрема, для України, як держави, що знаходиться в центрі Європи і намагається стати реальним учасником Європейського інтеграційного процесу, дотримання міжнародних стандартів у питаннях розбудови державних і недержавних інститутів, різних гілок влади, наприклад, місцевого самоврядування, має велике значення, оскільки в цьому сенсі важливого значення набувають міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування.

Важливе значення має той факт, що Україна приєдналася до Європейської типової (рамкової) конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади 1980 р. [10], в якій закріплюється основний обов'язок держав щодо сприяння співробітництву суб'єктів місцевого самоврядування та їхніх органів.

Таким чином, можна дійти висновків, що міжнародно-правові аспекти основ конституційного ладу України мають дуже чіткий вихід на актуальну міжнародно-правову проблематику розвитку міжнародної спільноти держав та всього людства, що пов'язані з глобалізацією актуальних проблем міжнародно-правового регулювання – взаємовідносин держав та народів світу щодо вирішення глобальних проблем виживання людської цивілізації, збереження міжнародного миру, підвищення міжнародної безпеки шляхом використання правових принципів і механізмів, що формують глобальний та регіональний правовий простір. Конституційне закріплення зазначених принципів органічно і тісно пов'язано з вирішенням внутрішніх проблем Української держави, в тому числі зі становленням правової демократичної державності і національної правової системи на демократичних засадах, що відповідають загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права, зокрема інститутів прав людини і громадянина, і місцевого самоврядування.

Література:

1. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 30. – Ст. 429.
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №38. – Ст. 502.
3. Основні напрями зовнішньої політики України [Текст]: Постанова Верховної ради України від 2 липня 1993 р. № 3360-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 37. – Ст. 379.
4. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом [Текст]: міжнародний договір від 16 червня 1994 р. – К.: Представництво Європейської Комісії в Україні, 1998. – 89 с.
5. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електроний ресурс]: Закон України від 10 листопада 1994 р. № 237/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/237/94-вр>. – Назва з екрана.
6. Угода про партнерство і співробітництво між Європейським Союзом та Україною від 16 червня 1994 р. [Текст] // Представництво Європейської Комісії в Україні. – К., 1994.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 р. [Текст] // Офіційний Вісник України. – 2014. – №75. – Том 1. – Ст. 2125.
8. Статут ООН [Текст]: Міжнародний правовий акт від 26.06.1945 р. – К.: Інф. Центр ООН, 1997. – Ст. 4.
9. Про дію міжнародних договорів на території України [Текст]: Закон України від 10 грудня 1991 р. № 1953-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №10. – Ст.137.
10. Про приєднання Європейської типової (рамкової) конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади (Мадрид, 21 травня 1980 р.) [Текст]: Постанова Верховної Ради України від 14 липня 1993 р. № 3384-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №36. – Ст. 370.

С. В. Ромашкін

к.ю.н., доц.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОКУРОРОМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією із основних гарантій забезпечення ефективного виконання завдань кримінального провадження є належна організація прокурором нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, що зумовлює актуальність даної теми наукового дослідження.